

VODIČ O OSTVARIVANJU PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Pravo na porodičnu penziju kroz
praksu Upravnog suda

VODIČ O OSTVARIVANJU PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Pravo na porodičnu penziju kroz praksu Upravnog suda

Izdavač

Komitet pravnikā za ljudska prava – Jukom
Kneza Miloša 4, 11103 Beograd
www.yucom.org.rs

Za izdavača

dr Katarina Golubović

Autori:

Teodora Tomić Lazarević
Dragiša Čalić

Dizajn i prelom

Ivana Zoranović
Dosije studio

Štampa

Dosije studio

Tiraž

200 komada

ISBN-978-86-82222-29-3

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд
364.35(035)
340.142:364.35(035)

ТОМИЋ Лазаревић, Теодора, 1986- Vodič o ostvarivanju
prava na porodičnu penziju : pravo na porodičnu penziju kroz
praksu Upravnog suda / Teodora Tomić Lazarević, Dragiša Čalić.
- Beograd : Komitet pravnikā za ljudska prava – Jukom, 2025
(Beograd : Dosije studio). - 43 str. ; 20 x 20 cm

Tiraž 200.

ISBN 978-86-82222-29-3

1. Ћалић, Драгиша, 1979- [аутор]
а) Пензијско осигурање -- Правни аспект -- Приручници б)
Судска пракса -- Пензијско осигурање -- Приручници
COBISS.SR-ID 167866121

Ova publikacija je izrađena uz podršku Vlade Savezne Republike Nemačke, posredstvom projekta Nemačko-srpske razvojne saradnje „Jačanje vladavine prava u Republici Srbiji“, koji sprovodi Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Stavovi i mišljenja izneti u ovoj publikaciji su odgovornost autora i ne predstavljaju zvanične stavove Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

VODIČ O OSTVARIVANJU PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Pravo na porodičnu penziju kroz praksu
Upravnog suda

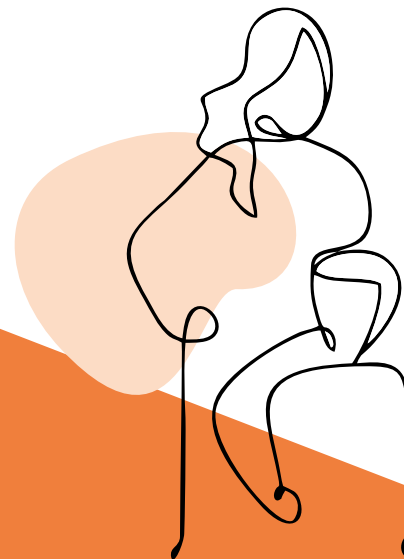
Beograd • 2025

SADRŽAJ

VODIČ O OSTVARIVANJU PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU	3
SADRŽAJ	4
UVOD.....	7
Koja je svrha ovog vodiča?	7
O PORODIČNOJ PENZIJI I LICIMA KOJA MOGU DA JE PRIMAJU	8
Šta je porodična penzija?	8
Koje sve penzije mogu da „naslede“ članovi porodice umrlog lica?	8
Preminuli korisnik penzije ili osiguranik?	9
Ko odlučuje o pravu na porodičnu penziju?	10
Koliki je najmanji staž osiguranja za ostvarivanje prava na porodičnu penziju?.....	10
Šta su povreda na radu i profesionalno oboljenje?.....	11
Koja lica imaju pravo na porodičnu penziju?.....	12
PRAVO ČLANOVA UŽE PORODICE NA PORODIČNU PENZIJU	13
Pravo bračnog i vanbračnog partnera na porodičnu penziju i uslovi za ostvarivanje prava.....	13
Da li je i razvedeni brak osnov za potraživanje porodične penzije?.....	15
SPECIFIČNOST POLOŽAJA VANBRAČNIH PARTNERA U POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU.....	17
Šta je vanbračno partnerstvo?.....	17
Vanparnični postupak utvrđenja postojanja vanbračne zajednice.....	17

PRAVO DECE NA PORODIČNU PENZIJU I USLOVI ZA OSTVARIVANJE TOG PRAVA	19
Uslovi koje mora ispuniti dete za ostvarivanje prava na porodičnu penziju	19
ČINJENICA IZDRŽAVANJA PREŽIVELIH SRODNIKA I NJENO DOKAZIVANJE...	21
Šta podrazumeva izdržavanje od strane preminulog srodnika?	21
Kako se dokazuje izdržavanje između srodnika?	22
ŠTA JE NESPOSOBNOST ZA SAMOSTALAN ŽIVOT I RAD I KAKO SE DOKAZUJE?	23
Procena radne sposobnosti	23
Razlike između postupka pred PIO fondom i postupka pred Nacionalnom službom za zapošljavanje	23
Postupak procene sposobnosti za samostalan život i rad pred PIO fondom	24
Veštačenje sposobnosti za samostalan život i rad.....	25
Razlike između postupka pred PIO fondom za procenu sposobnosti za samostalan život i rad i postupka za lišenje poslovne sposobnosti.....	27
Šta ako je dete nesposobno za samostalan život i rad?.....	28
PRAVO ČLANOVA ŠIRE PORODICE (RODITELJA) NA PORODIČNU PENZIJU I USLOVI ZA NJENO OSTVARIVANJE.....	29
KO NEMA PRAVO NA PORODIČNU PENZIJU?	30
KOLIKI JE IZNOS PORODIČNE PENZIJE?	30
ŠTA SE DEŠAVA SA STAŽOM OSTVARENIM U INOSTRANSTVU?	33
ŠTA AKO SE KORISNIK PORODIČNE PENZIJE ZAPOSILI?	34
Da li korisnik porodične penzije ipak može biti radno angažovan?	34

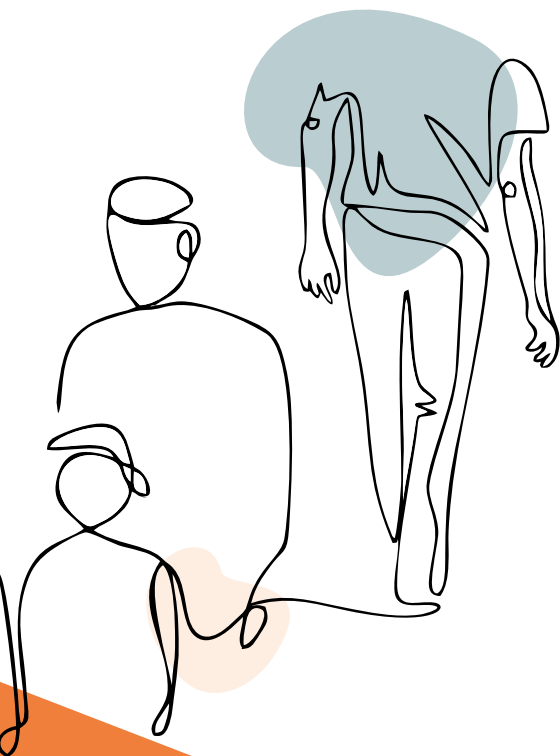
KADA SE GUBI PRAVO NA PORODIČNU PENZIJU?	36
Specifični slučajevi prestanka prava na porodičnu penziju	36
POSTUPAK OSTVARIVANJA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU	37
Prvostepeni upravni postupak.....	37
Rešenje o priznavanju prava na porodičnu penziju.....	40
Drugostepeni upravni postupak.....	41
SUDSKA ZAŠTITA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU	42
Upravni spor	42

UVOD

Koja je svrha ovog vodiča?

U „Vodiču o ostvarivanju prava na porodičnu penziju“ nalaze se informacije o tome na koji način lična penzija penzionera postaje porodična penzija, o tome koja lica imaju pravo na porodičnu penziju, te od kojih lica se ovo pravo može, uslovno rečeno, naslediti. Sprovešćemo Vas kroz uslove koji su neophodni za ostvarivanje ovog prava i kroz postupak njegovog ostvarivanja, te ćemo dati prikaz organa koji su nadležni za ostvarivanje ovog prava. To ćemo učiniti kroz najvažniju praksu Upravnog suda o ovom pitanju, kao suda koji kontroliše zakonitost rada organa koji odlučuju o pravu na porodičnu penziju.

O PORODIČNOJ PENZIJI I LICIMA KOJA MOGU DA JE PRIMAJU

Šta je porodična penzija?

Porodična penzija je novčano primanje porodice nakon smrti korisnika penzije ili lica koje je za vreme života bilo obavezno osigurano. Pravo na porodičnu penziju je jedno od osnovnih prava iz obaveznog penzijskog i invalidskog osiguranja, koje se obezbeđuje za slučaj smrti članovima porodice umrlog lica. Ovo pravo proizlazi iz socijalnog osiguranja i garantovano je određenom krugu srodnika umrlog lica, koje je primalo penziju za života ili je bilo obavezno osigurano, uz ispunjenje zakonom određenih uslova.

Napomena: pravo na porodičnu penziju ne zastareva. To znači da se zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju može podneti kad god se ispune zakonom propisani uslovi.

Zakon koji garantuje pravo na porodičnu penziju je Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (*Sl. glasnik RS*, br. 34/2003, 64/2004 – odluka USRS, 84/2004 – dr. zakon, 85/2005, 101/2005 – dr. zakon, 63/2006 – odluka USRS, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014, 73/2018, 46/2019 – odluka US, 86/2019, 62/2021, 125/2022, 138/2022, 76/2023 i 94/2024, u daljem tekstu Zakon.

Koje sve penzije mogu da „naslede“ članovi porodice umrlog lica?

Ukoliko je umrli član porodice ostvarivao starosnu penziju, prevremenu starosnu penziju ili invalidsku penziju, ostvaruje se jedan od uslova neophodnih da bi preživeli članovi porodice podneli zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju. Na taj način, porodična penzija je predviđena propisima kao vid socijalne zaštite lica koja su materijalno ugrožena smrću bliskog člana porodice, a koji je u momentu smrti već bio penzioner.

Napomena: porodična penzija se ne nasleđuje prema propisima koji regulišu nasleđivanje, već se stiče, i to prema propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Preminuli korisnik penzije ili osiguranik?

Pored umrlog korisnika penzije, porodičnu penziju će steći i članovi porodice umrlog osiguranika. To znači da je preminuli član porodice ispunjavao uslove za penziju ili je imao određeni broj godina staža osiguranja, ali o ovom pravu nije odlučeno za vreme njegovog života. Dakle, nije neophodno da je umrli član porodice već bio penzioner, već se u postupku ostvarivanja prava na porodičnu penziju člana porodice prethodno odlučuje o pravu na penziju preminulog osiguranika i njenoj visini, pa tek onda o pravu na porodičnu penziju.

Odlučivanje o penziji vrši se na osnovu podataka o stažu preminulog osiguranika u matičnoj evidenciji. Upravni sud u svojoj sudskoj praksi nalazi „da su navodi tužbe bez uticaja na drugačije odlučivanje u ovoj upravnoj stvari, jer je penzija tužilji određena **na osnovu podataka unetih u matičnu evidenciju**, što se ni navodima tužbe ne osporava. Ukoliko podaci iz matične evidencije nisu tačni, njihovu ispravku tužilja može tražiti na način propisan Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, pa tek nakon izvršene ispravke, može podneti zahtev za određivanje novog iznosa porodične penzije.”¹

Sledstveno citiranoj praksi, organ koji odlučuje o pravu na porodičnu penziju posmatraće dostupne podatke iz matične evidencije. Ukoliko su ti podaci netačni, nepotpuni ili uopšte nisu evidentirani, stranka to mora istaći i podneti dokaze za takvu tvrdnju. U toj situaciji, prvostepeni organ može prilikom odlučivanja o zahtevu za ostvarivanje prava na porodičnu penziju odlučiti i o zahtevu za utvrđivanje staža preminulog lica. S druge strane, stranka može prvo pokrenuti postupak za ispravku podataka u matičnoj evidenciji, pa tek onda podneti zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju.

1 Presuda Upravnog suda 14 U. 8162/11.

Ko odlučuje o pravu na porodičnu penziju?

U prvom stepenu postupak vodi i rešenje donosi nadležna filijala Republičkog fonda za Penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu PIO fond). O žalbi u drugom stepenu odlučuje Direkcija PIO fonda ili Pokrajinski fond penzijskog i invalidskog osiguranja. Protiv konačnog rešenja u drugom stepenu stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom.

Koliki je najmanji staž osiguranja za ostvarivanje prava na porodičnu penziju?

Kako smo videli, pravo na porodičnu penziju mogu da ostvare i članovi porodice lica koje u momentu smrti nije primalo penziju, ali je bilo obavezno osigurano, odnosno ispunjavalo je uslove za jednu od navedenih vrsta penzije ili je imalo najmanje pet godina staža osiguranja.

Upravni sud se u svojoj praksi bavio pitanjem nadležnosti za odlučivanje o utvrđivanju staža preminulog lica, te je konstatovao sledeće: „U obrazloženju osporenog rešenja tuženi organ je naveo da je prvostepeno rešenje pravilno i na zakonu zasnovano, jer **u matičnoj evidenciji za pok. BB ne postoje podaci o ostvarenom penzijskom stažu i zaradama, pri čemu činjenice** od značaja za ocenu ispunjenosti uslova za priznavanje prava na porodičnu penziju **nisu utvrđivane ocenom dokaza** koje je tužilja dostavila prvostepenom organu u postupku koji je prethodio donošenju prvostepenog rešenja, kao i uz žalbu. Kako se u upravnom postupku pokrenutom zahtevom za priznavanje prava na porodičnu penziju može istovremeno odlučiti i o zahtevu za utvrđivanje staža, ukoliko isti nije evidentiran u matičnoj evidenciji, ili voditi i poseban postupak radi utvrđivanja tog staža, prvostepeni organ je bio dužan da o tome pouči tužilju, u smislu citirane odredbe člana 8. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku, pogotovo pri činjenici da je priložila overene kopije prijave o utvrđenom ličnom dohotku i stažu osiguranja u kojima su upisani podaci o radnom stažu.“²

2 Presuda Upravnog suda II-2 U. 8168/19.

Međutim, ukoliko je smrt člana porodice nastupila kao posledica povrede na radu ili profesionalne bolesti, članovi porodice ovog osiguranika stiču pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža tog lica.

Šta su povreda na radu i profesionalno oboljenje?

- ▶ Povreda na radu je povreda koja se dogodi u prostornoj, vremenskoj i uzročnoj povezanosti s obavljanjem posla na osnovu kojeg je lice osigurano. Određene profesije same po sebi nose veći rizik od povređivanja, a povreda može biti prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim dejstvom, naglim promenama položaja tela, iznenadnim opterećenjem tela ili drugim promenama fiziološkog stanja organizma. Pod povredom na radu, međutim, podrazumeva se i povreda koju osiguranik pretrpi na redovnom putu do posla ili na službenom putu.
- ▶ Profesionalna bolest je bolest nastala dužim neposrednim uticajem procesa i uslova rada na radnim mestima, odnosno poslovima koje je lice obavljalo. To su uglavnom poslovi koji, sami po sebi, nose veći rizik od oboljevanja. Listu ovakvih bolesti utvrđuje ministar nadležan za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja, a razvrstavaju se po grupama: (1) profesionalne bolesti prouzrokovane hemijskim dejstvom; (2) profesionalne bolesti prouzrokovane fizičkim dejstvom; (3) bolesti prouzrokovane biološkim faktorima; (4) bolesti pluća; (5) bolesti kože; (6) maligne bolesti.

Napomena: izveštaj o povredi na radu ili profesionalnom oboljenju sačinjava poslodavac osiguranika na propisanim obrascima. Poslodavac osiguranika je dužan da odmah, a najkasnije u roku od 24 časa, prijavi smrtnu povredu na radu inspekciji rada. Za potrebe dokazivanja povrede na radu ili profesionalnog oboljenja osiguranika čija je smrt nastupila kao posledica povrede ili oboljenja, a u postupku ostvarivanja prava na porodičnu penziju, poslužiće upravo izveštaj o povredi na radu ili profesionalnom oboljenju, koji se dostavlja zajedno sa zahtevom za ostvarivanje ovog prava.

Koja lica imaju pravo na porodičnu penziju?

Zakon pravi razliku između članova uže i članova šire porodice preminulog lica.

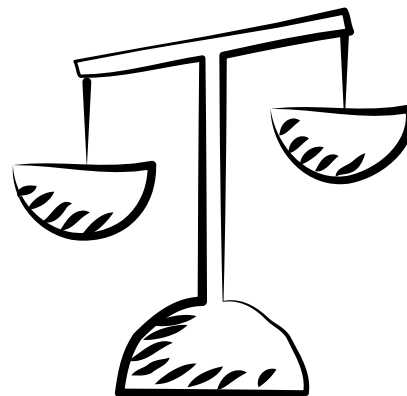
Članovima UŽE PORODICE umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije, smatraju se:

- ▶ supružnik;
- ▶ vanbračni partner;
- ▶ deca (rođena u braku ili van braka ili usvojena, pastorčad i unuci preminulog).

Članovima ŠIRE PORODICE umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije, smatraju se:

- ▶ roditelji (otac, majka, očuh, maćeha i usvojioci);
- ▶ braća i sestre;
- ▶ druga deca bez roditelja, odnosno deca koja imaju jednog ili oba roditelja koji su potpuno nesposobni za rad, a koju je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao.

Prilikom da ostvare pravo na porodičnu penziju iza preminulog srodnika članovi šire porodice mogu dobiti jedino u slučaju da članova uže porodice nema ili ukoliko članovima uže porodice pripada manji iznos od iznosa pune visine porodične penzije.

PRAVO ČLANOVA UŽE PORODICE NA PORODIČNU PENZIJU

Pravo bračnog i vanbračnog partnera na porodičnu penziju i uslovi za ostvarivanje prava

Ovo pravo ostvaruju supružnik i vanbračni partner umrlog korisnika penzije ili osiguranika samo ako su brak, odnosno vanbračna zajednica života, trajali najmanje tri godine ili, bez obzira na dužinu trajanje zajednice, ukoliko s umrlim partnerom imaju zajedničko dete.

Dodatni uslovi koje mora ispuniti bračni ili vanbračni partner preminulog postavljeni su alternativno – traži se ispunjenje jednog od njih za ostvarivanje ovog prava.

- ▶ Žena – udovica će ostvariti ovo pravo ako je do smrti osiguranika navršila 53, a muškarac – udovac 58 godina života, ili
- ▶ ukoliko je supružnik za života umrlog ili godinu dana nakon smrti postao potpuno nesposoban za rad, ili
- ▶ ukoliko preživeli supružnik ima zajedničko dete ili više dece s preminulim partnerom, koja imaju pravo na porodičnu penziju, a nad kojima preživeli bračni drug vrši roditeljsku dužnost.

Ako udovica nije napunila 53 godine do smrti partnera, ali jeste 45, ona će tek s 53 moći da ostvari ovo pravo. Za udovca se traži 58 godina života.

Upravni sud je na 83. sednici svih sudija, održanoj dana 29. 10. 2018. godine, zauzeo pravni stav da „**pravo na porodičnu penziju stiče udova koja ima navršene određene godine života u godini smrti bračnog druga**, prema propisima koji su u primeni u vreme podnošenja zahteva... Postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se na zahtev člana porodice za ostvarivanje prava na porodičnu penziju. Pravo na porodičnu penziju ne zastareva, osiguranik može uvek da podnese zahtev, a merodavan materijalni propis za rešavanje po zahtevu stranke je zakon koji je na snazi u vreme podnošenja zahteva. Prema zakonskim odredbama, relevantne činjenice za ostvarivanje prava na porodičnu penziju jesu propisane godine života udove odnosno udovca u vreme smrti bračnog druga.”

Praksa Upravnog suda potvrđuje navedeni stav, te Sud u presudi 6 U. 12416/11 navodi da „kod ovako utvrđenog činjeničnog i pravnog stanja, a imajući u vidu da je prvostepeni organ našao da je supruga B. B. umrla [...] godine usled bolesti, da je bila osiguranik, te da **udovac**, ovde tužilac, **u trenutku smrti pok. supruge nije imao navršenih 55 godina** već 43 godine i da nije obavljao roditeljsku dužnost, kao i da nije ispunjavao ostale navedene uslove, to je i po shvatanju Suda pravilno prvostepeni organ utvrdio da se tužiocu ne može priznati pravo na porodičnu penziju”.

Ukoliko je osnov za ostvarivanje prava na porodičnu penziju nesposobnost za rad supružnika, penzija se prima dok traje nesposobnost za rad. U svakom slučaju, kada se ispuni zahtev godina života, bez obzira na to po kom je osnovu pravo na penziju prvenstveno priznato, preživeli bračni drug trajno zadržava pravo na porodičnu penziju.

Napomena: jedna kategorija lica ne podleže navedenim uslovima. Supružnik ili vanbračni partner profesionalnog vojnog lica koje je poginulo za vreme vojnih dejstava ostvaruje porodičnu penziju bez obzira na godine života, pod uslovom da nije ponovo stupio u brak nakon smrti partnera.

S druge strane, za napred navedene kategorije supružnika i vanbračnih partnera koji ostvare ovo pravo po osnovu godina života, nesposobnosti za rad ili zajedničke dece nad kojom vrše roditeljsko pravo, navedeno pravilo zaključenja novog braka ne važi. Oni zadržavaju jednom ostvareno pravo na porodičnu penziju i u slučaju da sklope novi brak ili zasnuju novu vanbračnu zajednicu.

Da li je i razvedeni brak osnov za potraživanje porodične penzije?

Pravo na porodičnu penziju mogu ostvariti i supružnik iz razvedenog braka i vanbračni partner posle prestanka zajednice života vanbračnih partnera pod uslovom da im je sudskom presudom utvrđeno pravo na izdržavanje. Navedeno podrazumeva da je pre smrti korisnika penzije ili osiguranika vođen i okončan postupak u kome je doneta presuda koja je obavezivala preminulog bivšeg supružnika na izdržavanje preživelog bivšeg supružnika.

Ponekad stranke u postupku pogrešno smatraju da je za ostvarivanje prava na porodičnu penziju dovoljno priložiti presudu o razvodu braka. Upravni sud se u svojoj praksi osvrnuo na ovo pitanje, te je konstatovao „da presudom o razvodu braka Opštinskog suda u [...] P. br [...] od 18. 2. 2001. godine, kojom je razveden brak tužilje i pok. B. B., **nije ustanovljeno pravo na izdržavanje tužilje**, te je pravilno utvrdio prvostepeni organ da tužilja ne ispunjava uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, propisane odredbom člana 28, stav 2 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju“.³

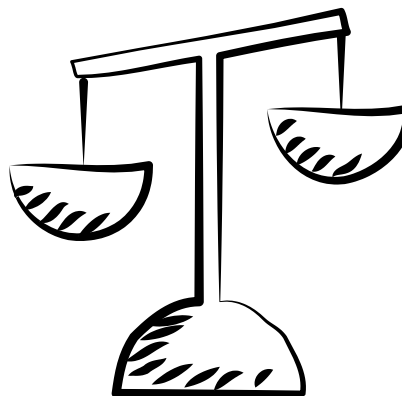
S druge strane, može se desiti da je bivšem partneru presudom o razvodu braka utvrđeno pravo na izdržavanje, te da je on pravilno podneo zahtev za priznavanje prava na porodičnu penziju koje mu je rešenjem i priznato, ali istovremeno i određeno najduže vreme njene isplate, te je na taj način isplata porodične penzije na izvestan način oročena.

3 Presuda Upravnog suda II-4 U.7712/11.

Ovim specifičnim pitanjem se bavio i Upravni sud u svojoj praksi, te je u presudi III-1 U-929/12 konstatovao da „je prvostepeni organ pravilno odlučio o pravu tužilje na porodičnu penziju i trajanju prava tužilje, jer je ista na dan smrti korisnika prava navršila 64 godin života, te su ispunjeni uslovi za priznavanje prava tužilji na porodičnu penziju iza umrlog korisnika prava počev od 16. 10. 2011. godine. Međutim, kako je presudom Osnovnog suda u [...], **pravo na supružničko izdržavanje tužilji priznato** počev od 1. 7. 2011. godine, to je pravilan zaključak tuženog u osporenom rešenju da je prvostepeni organ pravilno utvrdio da pravo na porodičnu penziju prestaje tužilji sa 1. 7. 2016. godine, jer u smislu odredaba člana 163, stav 2 Porodičnog zakona izdržavanje supružnika posle prestanka braka ne može trajati duže od 5 godina.“

Ako pravo na porodičnu penziju imaju i bračni partner i razvedeni supružnik, penzija se deli na jednake delove kao da je za jednog člana porodice.

SPECIFIČNOST POLOŽAJA VANBRAČNIH PARTNERA U POSTUPKU OSTVARIVANJA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Šta je vanbračno partnerstvo?

Vanbračno partnerstvo ili vanbračna zajednica je trajnija zajednica života žene i muškarca između kojih nema bračnih smetnji. Odsustvo bračnih smetnji podrazumeva da vanbračni partneri ne mogu biti lica koja su istovremeno u braku ili su krvni, adoptivni ili tazbinski srodnici. Oba lica treba da su sposobna za rasuđivanje i punoletna. Vanbračna zajednica ne može postojati između staratelja i štíćenika.

Kao i kod bračnih partnera, za vanbračne partnere Zakon zahteva iste uslove u pogledu trajanja zajednice života od tri godine ili postojanja zajedničkog deteta. Međutim, specifičnost položaja vanbračnog partnera u ovom postupku ogleda se u tome što se za ostvarivanje prava na porodičnu penziju vanbračnom partneru traži još jedan dokument, uz ostalu dokumentaciju koju podnose sva lica, a to je sudska odluka o postojanju vanbračne zajednice.

Vanparnični postupak utvrđenja postojanja vanbračne zajednice

Prema izričitom slovu Zakona, postojanje vanbračne zajednice, a za potrebe ostvarivanja prava na porodičnu penziju, utvrđuje se pred sudom u vanparničnom postupku. Ukoliko ovakva odluka nije doneta za vreme života umrlog, preživeli partner mora pokrenuti postupak pred nadležnim sudom radi utvrđenja postojanja vanbračne zajednice. Ovaj postupak pokreće se predlogom, a predlagač je preživeli vanbračni partner. Budući da pravila vanparničnog postupka zahtevaju i protivnika predlagača, pasivnu legitimaciju u ovom postupku imaju zakonski naslednici preminulog člana porodice.

Dakle, da bi ostvario pravo na porodičnu penziju, vanbračni partner preminulog lica mora da pokrene vanparnični postupak radi utvrđenja da je među njima postojala vanbračna zajednica, koja je do tada trajala najmanje tri godine, a postupak pokreće protiv zakonskih naslednika preminulog lica kao protivnika predlagača. Uz predlog, sudu se podnose i odgovarajući dokazi koji potvrđuju postojanje vanbračne zajednice, a najčešće se u tom cilju saslušavaju i svedoci.

Napomena: naglašavamo da PIO fond kao dokaz postojanja vanbračne zajednice neće prihvatiti izjave overene kod javnog beležnika, već isključivo odluku suda o ovom pitanju.

Upravni sud se u svojoj praksi bavio pitanjem odnosa bračne i vanbračne zajednice u svetlu ostvarivanja prava na porodičnu penziju. Prema stavu Upravnog suda, iskazanom u presudi I-1 U 16938/19, irelevantna je dužina trajanja zajednice života pre zaključenja braka: „prvostepeni organ [je] pravilno i potpuno utvrdio činjenapomenično stanje i na isto pravilno primenio materijalno pravo kada je odbio kao neosnovan zahtev tužilje za ostvarivanje prava na porodičnu penziju iza pokojnog supruga BB. Ovo iz razloga što tužilja ne ispunjava zakonom propisane uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, budući da, prema citiranoj odredbi člana 28a. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, bračni drug umrlog korisnika starosne penzije može steći pravo na porodičnu penziju **samo pod uslovom da imaju zajedničko dete ili da je brak trajao najmanje dve godine,⁴ što u konkretnoj situaciji nije slučaj**, jer tužilja i njen sada pokojni suprug nisu imali dece, a od momenta zaključenja braka do momenta smrti pokojnog BB je prošlo manje od dve godine. Po oceni suda, za ostvarivanje prava na porodičnu penziju od uticaja je vremenski period koji se odnosi na dužinu trajanja bračne zajednice pre smrti osiguranika odnosno korisnika starosne penzije, pa su bez uticaja navodi tužbe kojima se ukazuje da su bračni drugovi pre zaključenja braka živeli u vanbračnoj zajednici.“

4 U pitanju je stara verzija propisa, koja je zahtevala drugačije uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju u odnosu na važeći propis.

PRAVO DECE NA PORODIČNU PENZIJU I USLOVI ZA OSTVARIVANJE TOG PRAVA

Na porodičnu penziju pravo imaju:

- ▶ deca umrlog osiguranika ili korisnika penzije, bilo da su rođena u braku, van braka ili usvojena;
- ▶ pastorčad koju je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao;
- ▶ unučad;
- ▶ braća i sestre i druga deca bez roditelja, odnosno deca koja imaju jednog ili oba roditelja koji su potpuno nesposobni za rad, a koju je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao.

Upravni sud u svojoj sudskoj praksi obrazlaže zbog čega se u određenoj situaciji unuci neće smatrati članovima porodice preminulog srodnika, pa u presudi I-2 U 9392/11 konstatuje da „tužilac⁵ **nema svojstvo člana porodice umrlog osiguranika** propisano odredbom člana 28, stav 1, tačka 2 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, jer ima roditelje koji su sposobni za rad, a činjenica da su nezaposleni nije od uticaja na rešenje ove upravne stvari“.

Uslovi koje mora ispuniti dete za ostvarivanje prava na porodičnu penziju

Do 15. godine života dete stiče pravo na porodičnu penziju bez dodatnih uslova. Kada je detetu priznato pravo na porodičnu penziju, ona mu pripada do završetka školovanja, odnosno:

- ▶ do 20. godine života ukoliko pohađa srednju školu;
- ▶ do 26. godine života ukoliko pohađa visokoškolsku ustanovu, odnosno studira.

5 Tužilac je u konkretnom upravnom sporu bio unuk preminulog.

Napomena: uslov za kontinuiranu isplatu penzije do navedenih godina starosti deteta jeste da deca starija od 15 godina dostavljaju PIO fondu potvrde o školovanju jednom godišnje, odnosno potvrde o upisanoj godini na visokoškolskoj ustanovi. Potvrde sadrže podatke o identitetu učenika, podatak o školi koja izdaje potvrdu, na koju školsku godinu se odnosi i status koji učenik ima u toj školskoj godini. Potrebno je navesti i JMBG roditelja po kome se koristi pravo na porodičnu penziju.

Ukoliko dete prekine školovanje zbog bolesti ili služenja vojnog roka, ima pravo na penziju i duže od propisanih godina, ali samo onoliko koliko je zbog bolesti izgubilo od školovanja.

Upravni sud u svojoj praksi koriguje rad prvostepenog organa koji je odlučivao o pravu na produžetak porodične penzije deteta kome je zbog bolesti prekinuto školovanje, pa konstatuje da je „prvostepeni organ, imajući u vidu odredbu člana 31, stav 2, tačka 2 i stav 5 istog člana Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (‘Službeni glasnik RS’, br. 34/2003, 64/2004 ... 75/2014, 142/2014), **bio dužan da jasno obrazloži koliko je tačno vremena tužiocu bilo prekinuto školovanje zbog bolesti, te da mu za taj period i produži pravo na porodičnu penziju**, jasno navodeći u obrazloženju datum od kada počinje da mu računa produžetak, imajući u vidu da je nakon 5. 7. 2017. godine bio sposoban za nastavak školovanja, kao i tačan datum kada prestaje, sa jasnim obrazloženjem i pozivanjem na odgovarajući pravni propis zašto tog dana prestaje pravo tužioca na porodičnu penziju“⁶

Ako je razlog prekida obrazovanja deteta služenje vojnog roka, onda se pravo na primanje porodične penzije produžava do 27. godine života.

Deca bez oba roditelja imaju pravo, pored porodične penzije po jednom roditelju, i na porodičnu penziju po drugom roditelju. Ovakva penzija se određuje kao jedna penzija, a njen iznos ne može preći najviši iznos penzije koji je utvrđen u skladu sa Zakonom, odnosno ona ne može biti veća od iznosa koji su roditelji deteta za života primali.

6 Presuda Upravnog suda 9 U 15836/20.

ČINJENICA IZDRŽAVANJA PREŽIVELIH SRODNIKA I NJENO DOKAZIVANJE

Šta podrazumeva izdržavanje od strane preminulog srodnika?

Kako smo videli, za određene kategorije lica koja ostvaruju ovo pravo, dodatni uslov koji je postavljen Zakonom jeste da ih je umrli srodnik izdržavao.

Kad je izdržavanje uslov za sticanje prava na porodičnu penziju, smatra se da je umrli osiguranik, odnosno korisnik prava na penziju, izdržavao člana porodice ako ukupni mesečni prihodi člana porodice ne prelaze iznos najniže penzije u prethodnom kvartalu. U prihode se ne ubrajaju: dečji i roditeljski dodatak, materijalno obezbeđenje porodice, porodična penzija ostvarena po drugom roditelju, novčana naknada po osnovu pomoći i nege, novčana naknada za telesno oštećenje, primanja po osnovu nagrada, otpremnina zbog odlaska u penziju, kao i učeničke i studentske stipendije. Navedene činjenice se dokazuju poreskim uverenjem o ukupnoj visini mesečnih prihoda za kvartal koji prethodi smrti korisnika penzije.

Upravni sud u svojoj praksi precizira pitanje mesečnih prihoda člana porodice, kao i obaveze ostalih srodnika na izdržavanje, pa u presudi II-5 U. 19015/19 konstatuje da „je u toku postupka pravilno utvrđeno da tužilja, kod koje je utvrđena nesposobnost za rad pre smrti oca, u smislu člana 31, stav 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, **stiče pravo po smrti oca pod uslovom da ju je otac, korisnik penzije, izdržavao do svoje smrti.** Kada je izdržavanje uslov za sticanje prava na porodičnu penziju, u smislu člana 32, stav 1 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, smatra se da je umrli osiguranik, odnosno korisnik prava na penziju izdržavao člana porodice ako ukupni mesečni prihodi člana porodice ne prelaze iznos najniže penzije iz člana 76 ovog zakona u prethodnom kvartalu. Kako je u postupku utvrđeno da tužilja ima dve ćerke, da su iste u kvartalu koji je prethodio smrti tužiljinog oca ostvarivale mesečna primanja, da shodno članu 156, Kako je u postupku utvrđeno da tužilja ima dve ćerke, da su iste u kvartalu koji je prethodio smrti tužiljinog oca ostvarivale mesečna primanja, da shodno članu 156,

stav 1 Porodičnog zakona postoji zakonska obaveza dece za izdržavanje roditelja-tužilje i kako je utvrđeno da zbir mesečnih prihoda tužilje po osnovu izdržavanja od dece i njene invalidske penzije iznosi 53.270,03 dinara i isti iznos prelazi iznos najniže penzije iz člana 76 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, koja iznosi 15.113,01 dinar, to je pravilno u postupku utvrđeno da tužilja ne ispunjava uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju.“

Kako se dokazuje izdržavanje između srodnika?

Činjenica izdržavanja može biti lako dokaziva ukoliko je za života umrlog člana porodice vođen postupak o pravu na izdržavanje i postoji pravnosnažna sudska odluka o tome. U tom slučaju, takva odluka suda prilaže se uz zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju od strane bivšeg supružnika ili bivšeg vanbračnog partnera. Ukoliko to nije slučaj, uz zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, moraju se navesti imena dva svedoka, zajedno s njihovim adresama, koji mogu da potvrde činjenicu da je preminuli član porodice izdržavao podnosioca zahteva. U praksi, svedoci overavaju izjavu kod javnog beležnika kojom potvrđuju navedene činjenice, te se takva izjava prilaže uz zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju po ovom osnovu.

Upravni sud je u svojoj praksi dao odgovor na pitanje može li dužina trajanja vanbračne zajednice da supstituiše utvrđivanje obaveze izdržavanja bivšeg vanbračnog partnera: „[...] tužilja ne ispunjava zakonom propisane uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, budući da **u momentu smrti pok. BB nije postojala vanbračna zajednica**, te činjenica da je vanbračna zajednica trajala šesnaest godina, kao i činjenica da je ista prestala nezavisno od volje tužilje, nije od uticaja na donošenje drugačije odluke u ovoj upravnoj stvari. Sve ovo imajući u vidu **i da tužilja nije navela niti je priložila dokaz da joj je sudskom presudom utvrđeno pravo na izdržavanje**. S obzirom na izloženo, suprotni navodi tužbe su neosnovani.“⁷⁷ Ponekad stranke pogrešno interpretiraju obavezu izdržavanja između srodnika, te podnesu zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju smatrajući da je ispunjen uslov izdržavanja, a podaci u matičnoj evidenciji dokazuju suprotno.

7 Presuda Upravnog suda I-3 U 1009/20.

U navedenom smislu, Upravni sud u presudi 16 U 9314/11 konstatuje da „prema podacima matične evidencije, tužilja se nalazila u radnom odnosu, odnosno osiguranju, neprekidno u periodu od 1. 1. 1995. do 31. 12. 2009. godine i ostvarivala zaradu. Kako se **tužilja nalazila u radnom odnosu i na dan smrti majke, kao i pre smrti majke, te nije bila izdržavano lice**, po oceni Suda, pravilno je tuženi organ ocenio da tužilja **nije ispunila uslove za ostvarivanje prava na porodičnu penziju.**“

ŠTA JE NESPOSObNOST ZA SAMOSTALAN ŽIVOT I RAD I KAKO SE DOKAZUJE?

Određenim kategorijama lica za potrebe ostvarivanja prava na porodičnu penziju biće potrebna procena sposobnosti za samostalan život i rad. Postupak je sličan postupku procene radne sposobnosti, ali među njima postoje i značajne razlike.

Procena radne sposobnosti

Procena radne sposobnosti pojedinca u redovnoj je nadležnosti Nacionalne službe za zapošljavanje. Međutim, kada se radi o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao što je slučaj s porodičnom penzijom, a u situaciji kada se ovo pravo ostvaruje uz uslov nesposobnosti za život i rad člana porodice, uz zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju podnosi se i medicinska i druga neophodna dokumentacija, koja potvrđuje postojanje nesposobnosti za samostalan život. U ovom slučaju, dokumentacija se podnosi nadležnoj filijali PIO fonda, koja donosi rešenje o pravu na porodičnu penziju.

Razlike između postupka pred PIO fondom i postupka pred Nacionalnom službom za zapošljavanje

Ovi vrlo slični postupci sprovode se pred različitim organima i na osnovu dva različita zakona – postupak pred Nacionalnom službom za zapošljavanje sprovodi se prema odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, dok se postupak pred

PIO fondom sprovodi prema odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Različiti su i ciljevi postupaka. Postupak pred Nacionalnom službom se sprovodi u cilju zapošljavanja, a postupak pred PIO fondom se pokreće u svrhu procene zdravstvene sposobnosti s ciljem ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prava na invalidsku penziju ili porodičnu penziju. Rezultat postupka pred Nacionalnom službom je status osobe sa invaliditetom, u drugom slučaju utvrđuje se invalidnost lica – potpuni gubitak radne sposobnosti, odnosno potpuna nesposobnost za samostalan život i rad, i skladu s tim se obezbeđuju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Postupak procene sposobnosti za samostalan život i rad pred PIO fondom

Kada se pravo na porodičnu penziju ostvaruje po osnovu nesposobnosti za samostalan život i rad, uz zahtev se mora priložiti i originalna medicinska dokumentacija ili njena overena fotokopija, s tim da se overa fotokopije može obaviti i u PIO fondu prilikom podnošenja zahteva.

Upravni sud u svojoj praksi naglašava obavezu PIO fonda, koji odlučuje o ostvarivanju prava na porodičnu penziju, da posebno ceni celokupnu medicinsku dokumentaciju koju je stranka, uz zahtev, podnela. U presudi I-2 U 14632/11 Upravni sud konstatuje da „navodima žalbe i dokazima na koje se u žalbi tužilac pozvao, **ukazuje na brojne specijalističke izveštaje** o psihijatrijskom lečenju tužioca u periodu od 1992. do 2009. godine, kao i na izveštaj lekara psihijatra od 17. 8. 2011. godine, o dugogodišnjem lečenju tužioca, o potrebi daljeg lečenja i njegovoj radnoj nesposobnosti, a **koje tuženi organ odlučujući o žalbi nije cenio na šta ga obavezuje odredba člana 235**, stav 2 Zakona o opštem upravnom postupku (‘Službeni list SRJ’, broj 33/97 i 31/01 i ‘Službeni glasnik RS’, broj 30/10), pa je Upravni sud našao da je osporeno rešenje doneto uz povredu navedene odredbe”.

Nakon podnošenja zahteva nadležnoj filijali PIO fonda, samu procenu sposobnosti za život i rad vrši organ veštačenja Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Veštačenje sposobnosti za samostalan život i rad⁸

Po prijemu zahteva, prvostepeni organ koji vodi postupak dostavlja predmet organu veštačenja PIO fonda. Zadatak veštaka jeste da u prvostepenom postupku izrade nalaz, mišljenje i ocenu u pogledu okolnosti da li su promene u zdravstvenom stanju lica takve da se ne mogu otkloniti lečenjem ili medicinskom rehabilitacijom, kao i o postojanju, datumu nastanka i uzroku nesposobnosti za samostalan život i rad. Na osnovu dostavljene medicinske dokumentacije i ličnog pregleda, organ veštačenja daje nalaz, mišljenje i ocenu o postojanju nesposobnosti za samostalan život i rad.

Važnost ličnog pregleda lica čija se sposobnost za samostalan život i rad utvrđuje od strane organa veštačenja kako u prvostepenom tako i u drugostepenom postupku, istaknuta je u brojnim presudama Upravnog suda. Upravni sud u svojoj praksi koriguje rad drugostepenog organa veštačenja i podseća ga da je neophodan i neposredan pregled lica čije se medicinsko stanje veštači. U presudi 3 U 16414/20, Sud navodi: **„Tuženi organ u izvršenju presude nije otklonio utvrđene povrede na koje mu je presudom ukazano, s obzirom na to da se rešenje doneto u ponovnom postupku zasniva na mišljenju drugostepenog organa veštačenja, datom u ponovnom postupku, koje, po oceni suda, ne sadrži stručna zapažanja, medicinske činjenice i razloge koji moraju proizlaziti iz medicinske dokumentacije, na osnovu kojih je organ zaključio da kod tužioca ne postoji nesposobnost za samostalan život i rad. Ovo iz razloga što drugostepeni organ veštačenja, iako dužan da u potpunosti ustanovi objektivno stanje u pogledu predmeta veštačenja, samo konstatuje da nema novopriložene dokumentacije koja bi ukazivala na eventualni tretman i lečenje, da je ranije priložena medicinska dokumentacija [...] dovoljna za veštačenje, te da neposredni pregled osiguranika nije potreban.**

8 Veštačenje sposobnosti za samostalan život i rad spovodi se prema odredbama Pravilnika o obrazovanju i načinu rada organa veštačenja republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Sl. glasnik RS, br. 58/2019, 66/2021 i 53/2024).

Kako je ranijom presudom suda ukazano na kontradiktornost priložene medicinske dokumentacije sa nalazom [...], pri čemu se posebno ukazuje na izveštaj lekara specijaliste [...] iz čije sadržine proizlazi da je tužilac nesposoban za samostalni život i privređivanje, i potrebu da se obavi pregled tužioca u cilju pouzdanog utvrđivanja zdravstvenog stanja tužioca, a na šta je i tužilac ukazivao u žalbi, to je tuženi organ bio u obavezi da postupi po primedbama suda i na jasan i potpun način utvrdi sporne činjenice, od kojih zavisi osnovanost zahteva za priznavanje prava na porodičnu penziju, te da za svoju odluku da argumentovane razloge. Kod navedenog, sud zaključuje da od strane organa veštačenja nisu dati jasni i argumentovani razlozi sa stanovišta medicinske struke, da kod tužioca ne postoji nesposobnost za samostalan život i rad, pa se ne može prihvatiti kao pravilan zaključak tuženog da nalaz i mišljenje drugostepenog organa veštačenja broj 376 od 29. 7. 2020. godine može da posluži kao punovažno mišljenje veštaka u smislu čl. 128 i 129 Zakona o opštem upravnom postupku, na osnovu kojeg su odlučne činjenice za rešavanje ove upravne stvari pravilno utvrđene.”

Važno! Prilikom veštačenja i kontrole nalaza, mišljenja i ocene, mora se poštovati dostojanstvo ličnosti i zaštita podataka o ličnosti osiguranika, korisnika prava, odnosno drugog lica. Veštačenju, odnosno pregledu koji obavlja lekar veštak – kontrolor, može prisustvovati i pratilac pregledanog lica ukoliko to zahteva zdravstveno stanje osiguranika, korisnika prava, odnosno drugog lica, uz njegovu saglasnost.

Po obavljenom veštačenju, predmet se vraća prvostepenom organu na dalji postupak i odlučivanje o pravu na porodičnu penziju. Na osnovu nalaza i mišljenja, nadležni organ PIO fonda donosi rešenje u prvostepenom postupku. Važno je znati da je zakonom garantovano pravo žalbe na ovakvo rešenje, na osnovu koje će organ veštačenja u drugostepenom postupku proveriti pravilnost izrađenog nalaza i mišljenja.

Još jedna odluka Upravnog suda potvrđuje stav da nalaz, mišljenje i ocena dati u postupku veštačenja moraju biti jasni i argumentovani: „Po oceni Suda, u konkretnom slučaju, nalaz i mišljenje drugostepenog organa veštačenja, kao i nalaz prvostepenog organa veštačenja, ne sadrži stručna zapažanja, medicinske činjenice i razloge, koje moraju proizlaziti iz medicinske dokumentacije, na osnovu kojih je organ zaključio da kod tužilje nije postojala nesposobnost za samostalan život i rad pre smrti oca [...]. Zbog navedenog, Sud zaključuje da **od strane organa veštačenja nisu dati jasni i argumentovani razlozi, sa stanovišta medicinske struke, da kod tužilje nije postojala nesposobnost za samostalan život i rad pre smrti oca** 8. 3. 2018. godine, pa se ne može prihvatiti kao pravilan zaključak tuženog da nalaz i mišljenje drugostepenog organa veštačenja od 4. 3. 2019. godine može da posluži kao punovažno mišljenje veštaka u smislu člana 128 i 129 Zakona o opštem upravnom postupku, na osnovu kojeg su odlučne činjenice za rešavanje ove upravne stvari pravilno utvrđene.“⁹

Razlike između postupka pred PIO fondom za procenu sposobnosti za samostalan život i rad i postupka za lišenje poslovne sposobnosti

Videli smo šta podrazumeva postupak utvrđivanja nesposobnosti za samostalan život i rad lica koje podnosi zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju. U praksi je, međutim, neretka situacija da se stranke pogrešno upućuju na postupak lišenja poslovne sposobnosti kako bi ostvarile pravo na porodičnu penziju. Takva praksa je ne samo višestruko štetna po interese stranke, već je, sa stanovišta pozitivnih propisa, apsolutno nepotrebna za ostvarivanje prava na porodičnu penziju.

Poslovna sposobnost podrazumeva mogućnost jednog lica da samostalno odlučuje o svojim pravima i obavezama u svim sferama života. Lišenje pojedinca ovakve sposobnosti znači nemogućnost da stupa u bilo kakve pravne poslove, ostvaruje prava i preuzima obaveze.

9 Presuda Upravnog suda 12 U 1224/20.

Lišenje poslovne sposobnosti sprovodi se pred nadležnim sudom u vanparničnom postupku, a za posledicu ima donošenje rešenja o delimičnom ili potpunom lišenju poslovne sposobnosti jednog lica. Navedeno podrazumeva da se lice izjednačava u poslovnoj sposobnosti s mlađim maloletnikom ukoliko je potpuno lišeno poslovne sposobnosti ili sa starijim maloletnikom ukoliko je delimično lišeno poslovne sposobnosti. Po pravnosnažnosti rešenja o potpunom lišenju poslovne sposobnosti, lice prema kome se vodio postupak lišeno je ne samo prava na rad, nego i niza drugih prava koja pripadaju svakom pojedincu, kao što je mogućnost da zaključi jednostavan kupoprodajni ugovor, otvori račun u banci ili zaključi ugovor s mobilnim operaterom, pa čak i da sklopi brak.

Kakva je korelacija između svih navedenih prava kojih je jedno lice lišeno i mogućnosti za ostvarivanje porodične penzije? Ona ne postoji. Dakle, lišenje poslovne sposobnosti i pravo na porodičnu penziju nisu međusobno uslovljeni i smatramo da treba prestati s praksom upućivanja lica na pokretanje postupaka lišenja poslovne sposobnosti kako bi ostvarili pravo na porodičnu penziju. Naprotiv, nadležni organ PIO fonda, a ne redovni sud u vanparničnom postupku, odlučiće o pravu na porodičnu penziju, a prethodno o nesposobnosti za samostalan život i rad lica koje ovo pravo ostvaruje.

Šta ako je dete nesposobno za samostalan život i rad?

Pravi se razlika u odnosu na to kad je kod deteta nastupila nesposobnost za život i rad.

- ▶ Ukoliko je nesposobnost za život i rad kod deteta nastala do uzrasta do koga se deci redovno obezbeđuje pravo na porodičnu penziju, odnosno pre 15. godine života, dete će ostvarivati pravo na porodičnu penziju dok ta nesposobnost traje.
- ▶ Ukoliko je nesposobnost za život i rad kod deteta nastala posle uzrasta do kog se deci obezbeđuje pravo na porodičnu penziju, odnosno posle 15. godine života, a pre smrti roditelja, ono će ostvarivati pravo na porodičnu penziju po smrti roditelja dok traje nesposobnost za život i rad, pod dodatnim uslovom da ga je roditelj izdržavao do svoje smrti.

Važnost procene momenta nastupanja nesposobnosti za samostalan život i rad naglašena je u presudi Upravnog suda 27 U. 19476/18: „[U] toku postupka **nesumnjivo [je] utvrđeno da kod tužioca na dan pregleda, 23. 4. 2018. godine, postoji nesposobnost za samostalni život i rad usled bolesti, ali da ta nesposobnost za samostalni život i rad nije postojala ni pre smrti majke tužioca, dana 19. 2. 2013. godine, kao ni pre navršene 15. godine života**, pa je pravilan zaključak organa da nisu ispunjeni uslovi propisani članom 31, stav 3 i 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (‘Službeni glasnik RS’, br. 34/03...142/14) za priznavanje prava na porodičnu penziju tužiocu.“

PRAVO ČLANOVA ŠIRE PORODICE (RODITELJA) NA PORODIČNU PENZIJU I USLOVI ZA NJENO OSTVARIVANJE

Roditelji umrlog osiguranika ili korisnika penzije, odnosno njegovi otac i majka, očuh i maćeha i usvojioци, imaju pravo na porodičnu penziju ukoliko ih je korisnik penzije za vreme života izdržavao.

Majka preminulog će ostvariti ovo pravo ako je do smrti deteta navršila 60 godina života, a otac 65 godina života. Alternativno, a bez obzira na godine života, roditelji umrlog lica će ostvariti pravo na porodičnu penziju ukoliko su do smrti deteta postali potpuno nesposobni za rad.

KO NEMA PRAVO NA PORODIČNU PENZIJU?

Ukoliko je član porodice prouzrokovao smrt osiguranika, odnosno korisnika prava, namerno ili krajnjom nepažnjom, ne može ostvariti pravo na porodičnu penziju.

KOLIKI JE IZNOS PORODIČNE PENZIJE?

Visina porodične penzije zavisi od visine penzije koju je preminuli član porodice primao ili koju bi primao, kao i od broja lica kojima se ona dodeljuje. Svakom članu porodice koji ostvaruje pravo na porodičnu penziju isplaćuje se određeni procenat od ukupne visine porodične penzije.

Porodična penzija određuje se od starosne ili invalidske penzije koja bi osiguraniku pripadala u času smrti, odnosno od penzije koju je korisnik primao u času smrti. Procenat se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na tu penziju, i to:

- ▶ ako penzija pripada samo članovima uže porodice ili samo članovima šire porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava, određuje se u sledećim procentima:
- ▶ za jednog člana 70%;
- ▶ za dva člana 80%;
- ▶ za tri člana 90%;
- ▶ za četiri člana ili više članova 100%.

Recimo, ukoliko je umrli supružnik primao starosnu penziju u iznosu od 75.000 dinara, supruga će, uz ispunjenje ostalih uslova, primati porodičnu penziju u iznosu od 52.500 dinara pod uslovom da je ona jedina koja ostvaruje pravo na porodičnu penziju. Ako porodičnu penziju primaju supruga i dvoje dece, zajedno bi u pomenutom slučaju primali 67.500 dinara, odnosno svako po 22.500 dinara.

Ukoliko četiri ili više članova uže porodice ostvaruju pravo na porodičnu penziju, članovi šire porodice neće moći da ostvare ovo pravo.

- ▶ Ako penzija pripada i članovima uže porodice i članovima šire porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava, članovima uže porodice određuje se porodična penzija prema gore navedenim pravilima, a članovima šire porodice pripada ostatak do iznosa starosne, prevremene starosne penzije ili invalidske penzije.

Porodična penzija umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava, određuje se kao jedna porodična penzija u visini koja pripada jednom članu porodice i deli se u jednakim iznosima. Koliki iznos porodične penzije će primati članovi porodice zavisi od broja lica koja ostvaruju ovo pravo.

Recimo, ukoliko porodičnu penziju nasleđuje dvoje dece preminulog roditelja, ostvariće 80 procenata penzije koju je on primao u trenutku smrti. Ukoliko su iza preminulog ostali i njegovi majka i otac, oni će imati pravo na preostalih 20 procenata penzije, razume se, uz ispunjenje ostalih uslova.

Iznos porodične penzije će dostići punu penziju koju je preminuli primao jedino u slučaju da se deli na četiri ili više članova porodice.

Napomena: kako smo videli, supružnik, odnosno vanbračni partner profesionalnog vojnog lica koje je poginulo za vreme dejstava, prema propisima o Vojsci Srbije, pravo na porodičnu penziju stiče bez obzira na navršene godine života pod uslovom da nije ponovo sklopio brak. Za tog supružnika Zakon pravi izuzetak, pa propisuje da mu se porodična penzija određuje u iznosu od 100% penzije koja bi osiguraniku pripadala u času smrti.

Vrlo je važno da prvostepeni organ, odnosno PIO fond, pravilno utvrdi koji su to članovi porodice kojima pripada pravo na porodičnu penziju i koliko ona iznosi za svakog od njih. U presudi 14 U 671/18 Upravni sud nalazi „da se tužbom osnovano ukazuje da je osporenim rešenjem tuženog povređen zakon na štetu tužilje. Naime, tuženi organ je u osporenom rešenju ocenio da je pravilno postupio prvostepeni organ kada je ožalbenim rešenjem od 28. 9. 2017. godine AA, korisniku prava na porodičnu penziju, utvrdio više isplaćeni iznos penzije u visini od 32.431,51 dinar za period od 15. 9. 2007. godine do 15. 5. 2016. godine, a po nalaženju ovog suda, ovakav zaključak tuženog se ne može prihvatiti kao pravilan i na zakonu zasnovan.

Ovo stoga što je prvostepeni organ pogrešno smatrao tužilju korisnikom porodične penzije, odnosno nije valjano utvrdio identitet korisnika prava na porodičnu penziju, pa razlozi dati u obrazloženju ožalbenog rešenja ne odgovaraju stanju u spisima predmeta. Naime, iz spisa predmeta i obrazloženja osporenog rešenja proizlazi da su korisnici porodične penzije deca BB i VV, kojima je pravo na porodičnu penziju priznato rešenjem od 19. 10. 2007. godine, dok iz dispozitiva prvostepenog rešenja proizlazi da je korisnik prava na porodičnu penziju njihova majka, AA, čime je prvostepeni organ ožalbenim rešenjem povredio odredbu člana 141, stav 4 Zakona o opštem upravnom postupku.”

Bez obzira na to koliko članova porodice ostvaruje ovo pravo, ukupan iznos porodične penzije ne može preći najviši iznos starosne, prevremene starosne penzije ili invalidske penzije.

Ukoliko se porodična penzija izvodi iz penzije koju ju penzioner već primao u momentu smrti, PIO fond u postupku odlučivanja o pravu na porodičnu penziju članova porodice ne može menjati iznos te penzije niti menjati penzijski osnov.

Prema pravnom stavu utvrđenom na 100. Sednici svih sudija Upravnog suda, održanoj dana 8. 3. 2021. godine, „penzijski osnov za obračun i utvrđivanje porodične penzije predstavlja onaj iznos koji je utvrđen pravnosnažnim rešenjem kojim je priznato pravo na penziju umrlom korisniku koja mu je pripadala u času smrti i da se taj iznos naknadno ne može menjati, odnosno da se ne može ponovo utvrđivati u postupku priznavanja prava na porodičnu penziju [...]. Takvo pravo, međutim, ne pripada organu da u drugom, posebnom postupku – postupku priznavanja prava na porodičnu penziju – menja penzijski osnov utvrđen u postupku priznavanja prava na penziju umrlom korisniku.“

Napomena: ukoliko je član porodice koji ispunjava uslove za porodičnu penziju i sâm penzioner, ima mogućnost izbora – da li da nastavi da prima svoju penziju ili da podnese zahtev za porodičnu penziju. Ne postoji mogućnost da član porodice koji već ostvaruje pravo na penziju kumulira ova dva prava, moraće da bira – ili lična penzija ili porodična penzija. Takođe, ne postoji mogućnost kumuliranja staža za dva različita lica. Ukoliko, recimo, jednom od supružnika fali par godina staža, on neće moći da pridoda staž preminulog partnera i na taj način poveže dva staža ili doda svoj staž na porodičnu penziju koju ostvaruje kako bi njen iznos bio viši. Za svakog osiguranika posmatra se njegov staž osiguranja.

Sudska praksa Upravnog suda potvrđuje mogućnost izbora člana porodice koji ostvaruje pravo na porodičnu penziju, te Sud u presudi 9 U. 14192/20 konstatuje da „činjenica da član porodice ili korisnik vojne penzije može koristiti samo jednu penziju po sopstvenom izboru govori suprotno od tvrdnje prvostepenog organa da **korisnik uvek može optirati, da u tome nema ograničenja, samo ne može nikada koristiti istovremeno obe penzije**, a da se nijednom rečju ne govori da se optira samo jednom, već se govori o korišćenju samo jedne penzije, a da tužilja nikada nije stekla pravo na dve penzije i nikada nije optirala, jer je penzija bila priznata samo njenoj maloletnoj deci“.

ŠTA SE DEŠAVA SA STAŽOM OSTVARENIM U INOSTRANSTVU?

Moguće je naslediti i inostranu penziju, ali se o tome ne odlučuje prema propisima Republike Srbije.

Naime, ako je umrli osiguranik, odnosno korisnik prava, radio i u inostranstvu, uključujući bivše jugoslovenske republike, o pravu na porodičnu penziju po osnovu inostranog staža odlučuje se po propisima te države. Ukoliko je osiguranik imao staž u bivšim jugoslovenskim republikama, potrebno je priložiti potvrdu ili listing s registrovanim podacima, uz zahtev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju.

ŠTA AKO SE KORISNIK PORODIČNE PENZIJE ZAPOSLI?

Ako korisnik porodične penzije zasnuje radni odnos, odnosno zaključi ugovor o radu, isplata porodične penzije se obustavlja, i to od dana kad ga poslodavac prijavi na obavezno socijalno osiguranje. Isto važi i ukoliko korisnik porodične penzije započne obavljanje samostalne delatnosti.

To znači da korisniku porodične penzije zaposlenjem ne prestaje samo pravo na porodičnu penziju, već da ono miruje dok traje radni odnos ili obavljanje samostalne delatnosti. Kako bi ponovo aktivirao pravo na porodičnu penziju, odnosno kako bi porodična penzija nastavila da mu se isplaćuje, korisnik treba da se obrati nadležnoj filijali PIO fonda zahtevom za nastavak isplate porodične penzije, pod uslovom da i dalje ispunjava zakonske uslove za ostvarivanje ovog prava.

Da li korisnik porodične penzije ipak može biti radno angažovan?

Drugačija je situacija s ugovorima o delu, autorskim ugovorima, ugovorima o privremenim i povremenim poslovima, radnim angažovanjem posredstvom omladinske ili studentske zadruge, odnosno svim vrstama radnog angažovanja kojima se ne zasniva radni odnos. Ukoliko korisnik porodične penzije zaključi neki od navedenih ugovora, isplata porodične penzije neće biti obustavljena, uz uslov da iznos naknade koju ostvaruje po tom ugovoru na mesečnom nivou bude niži od iznosa najniže osnovice u osiguranju zaposlenih koja važi u momentu uplate doprinosa.

Napomena: najniža mesečna osnovica doprinosa, koja je u primeni od 1. 1. 2025. do 31. 12. 2025. godine, iznosi 45.950 dinara.

Dakle, izuzetak je predviđen za slučaj da iznos naknade koju prima korisnik porodične penzije bude mali.

Upravni sud presudom 15 U. 3113/20 koriguje rešenje PIO fonda kojim je odbijen zahtev za priznavanje prava na porodičnu penziju tužilji koja je bila angažovana ugovorom o delu uz primanje ugovorene naknade, te konstatuje da je „odredbom člana 117, stav 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju propisano da se, izuzetno od stava 2 i 3 ovog člana, **korisniku porodične penzije ne obustavlja isplata porodične penzije u slučaju kada je ostvario ugovorenu naknadu na mesečnom nivou u iznosu nižem od najniže osnovice u osiguranju zaposlenih, važeće u momentu uplate doprinosa.**

Kako je tužilja ukazivala u žalbi, a koje navode ponavlja u tužbi, da u određenim periodima nije imala naknadu veću od najniže osnovice u osiguranju zaposlenih i da joj je mesečna naknada koju je ostvarila u januaru 2015. i januaru 2016. godine bila niža od najniže osnovice u osiguranju zaposlenih, to po oceni suda, obrazloženje osporenog rešenja u kome se navodi da je tužilja u periodu od 1. 1. 2015. do 31. 3. 2016. godine, ostvarivala ugovorenu naknadu po osnovu ugovora o delu u iznosu od 26.583,16 dinara svakog meseca, ne sadrže dovoljne i jasne razloge u oceni ovih žalbenih navoda za zaključak da je u postupku koji je prethodio donošenju osporenog rešenja pravilno utvrđeno da joj i za ove mesece ne pripada pravo na porodičnu penziju.“

Izuzetno je važno naglasiti da je korisnik porodične penzije u obavezi da obavesti PIO fond o svim promenama koje se tiču isplate penzije, a pre svega o radnom angažovanju. U tom smislu, Upravni sud u presudi II-4 U. 5371/11 naglašava: „[P] ravilno je, po oceni Upravnog suda, odlučio tuženi organ [...] kada je utvrdio da **tužilja nema pravo na isplatu porodične penzije za periode za koje je utvrđeno da je bila u radnom odnosu,** zbog čega joj je pravilno obustavljena njena isplata. Sud je posebno cenio navod tužilje da nije znala da ne može da prima porodičnu penziju u periodima kada je radila povremene poslove, ali je našao da je isti neosnovan i da ne može dovesti do drugačijeg odlučivanja u ovoj upravnoj stvari, jer je rešenjem Pokrajinskog Fonda PIO, Filijale Vrbas, broj 191/20-134099 od 11. 12. 2006. godine, kojim je utvrđeno njeno pravo na isplatu porodične penzije, izričito navedeno da je tužilja dužna da prijavi svaku promenu koja utiče na korišćenje penzije, u roku od 15 dana od dana nastale promene.“

KADA SE GUBI PRAVO NA PORODIČNU PENZIJU?

Kod gubitka prava na isplatu porodične penzije posmatraju se uslovi koji su traženi za ostvarivanje ovog prava, pa ukoliko se neki od uslova izgubi, doći će i do prekida u isplati. Da li će prekid biti trajan ili privremen zavisi od samog uslova. Recimo, ukoliko je supruga preminulog ostvarivala pravo na porodičnu penziju po osnovu zajedničke dece s preminulim suprugom, pa deca navršše godine života zbog kojih više ne ostvaruju pravo na porodičnu penziju, doći će i do gubitka prava na porodičnu penziju i za njihovu majku. Do prekida u isplati će doći i ukoliko je lice primalo porodičnu penziju po osnovu nesposobnosti za život i rad, pa se u postupku kontrole ocene ove sposobnosti utvrdi da se njegovo zdravstveno stanje tako popravilo da više ne ispunjava navedeni uslov.

Međutim, porodična penzija može biti ponovo aktivirana i u slučaju kad nastupi pauza u njenom isplaćivanju usled neispunjavanja uslova nekog od članova porodice. Potrebno je o novim okolnostima obavestiti PIO fond, koji će, nakon sprovedenog postupka, ponovo odlučiti o pravu na porodičnu penziju.

Ukoliko više članova porodice prima porodičnu penziju, pa jedan ili više njih izgubi ovo pravo, ostalim članovima porodice se, u određenim slučajevima, uvećava iznos porodične penzije. Međutim, iznos se ne uvećava automatski, već je potrebno da korisnik podnese novi zahtev PIO fondu.

Specifični slučajevi prestanka prava na porodičnu penziju

Budući da je porodična penzija primanje koje je uslovljeno porodičnim vezama između lica koje je preminulo i lica koja ostvaruju ovo pravo, kada dođe do zakonskih prekida tih veza, dolazi i do gubitka prava na porodičnu penziju. Jedan od načina za prestanak prava na isplatu porodične penzije jeste i usvojenje, koje podrazumeva prestanak roditeljskog prava bioloških roditelja, kao i prestanak drugih prava i obaveza roditelja, te samim tim prestaje i pravo na porodičnu penziju koje je izvedeno od prava na penziju umrlog roditelja, čija je roditeljska dužnost prestala usvojenjem. To znači da usvojenik nakon usvojenja može ostvariti pravo na porodičnu penziju po osnovu prava na penziju usvojioca, koji je preuzeo vršenje roditeljskih prava i dužnosti, a ne u odnosu na biološke roditelje. Naravno, navedeno važi i u slučaju da biološki roditelji izvode porodičnu penziju od lične penzije deteta koje je usvojeno.

Iste posledice proizvodi i lišenje roditeljskog prava u situaciji kad jedan od roditelja ostvaruje pravo na porodičnu penziju na osnovu zajedničkog deteta s preminulim supružnikom.

Upravni sud u presudi U 16414/20 navodi da „je u sprovedenom postupku utvrđeno da je tužilji rešenjem prvostepenog organa br. 536939 od 26. 2. 2004. godine **priznato pravo na porodičnu penziju uz dete** BB, počev od 27. 9. 2003. godine, a po smrti bračnog druga pok. VV, koji je preminuo dana [...] godine; da je na osnovu rešenja Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu UP. br. 57010-1239/2004 od 22. 11. 2004. godine **tužilja lišena roditeljskog prava nad maloletnim detetom** BB; da je na osnovu navedenog rešenja Centra za socijalni rad doneto rešenje Filijale za grad Beograd broj 836939 od 15.04.2005. godine, kojim je **tužilji prestalo pravo na porodičnu penziju** od 31.12.2004. godine; da je tužilja rođena [...] godine.“

POSTUPAK OSTVARIVANJA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Prvostepeni upravni postupak

Članovi porodice preminulog korisnika ili osiguranika pokreću postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pred Republičkim fondom za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Zahtev se podnosi filijali prema mestu prebivališta umrlog korisnika penzije ili osiguranika i razlikuje se u zavisnosti od toga da li se penzija nasleđuje od korisnika penzije, lica koje je već ostvarilo pravo na neku od penzija ili od osiguranika, odnosno lica koje nije za života ostvarilo pravo na penziju.

Uz zahtev se podnose i odgovarajući dokazi potrebni za odlučivanje, koji se razlikuju u zavisnosti od toga po kom osnovu član porodice ostvaruje pravo na porodičnu penziju. Neki od njih su:

- ▶ izvodi iz matičnih knjiga umrlih, rođenih i venčanih;
 - ▶ pravosnažne sudske odluke o razvodu braka i obavezi izdržavanja supružnika;
 - ▶ pravosnažna sudska odluka o postojanju vanbračne zajednice;
 - ▶ dokaz o školovanju dece starije od 15 godina;
 - ▶ medicinska dokumentacija za lice koje ostvaruje pravo na porodičnu penziju po osnovu nesposobnosti za samostalan život i rad;
 - ▶ poresko uverenje za članove porodice o ukupnoj visini mesečnog prihoda u kvartalu pre smrti korisnika penzije;
 - ▶ imena i adrese lica koja mogu da potvrde činjenicu izdržavanja kada je izdržavanje uslov za sticanje prava na porodičnu penziju;
 - ▶ rešenje o stavljanju pod starateljstvo ukoliko postoji.
- Ukoliko se radi o umrlom osiguraniku, spisku dokaza se dodaju i
- ▶ uverenja o uplatama doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje;
 - ▶ izveštaj o povredi na radu ili profesionalnom oboljenju;
 - ▶ dokazi o stažu umrlog osiguranika u inostranstvu.

U slučaju da postoje manjkavosti u matičnoj evidenciji prilikom utvrđivanja radnog staža osiguranika, od koga zavisi pravo na porodičnu penziju članova porodice, a i njen iznos, Upravni sud podseća na obavezu PIO fonda da pokuša da pribavi podatke koji su od značaja za utvrđivanje staža osiguranja. U presudi II-5 U. 19015/19 Sud naglašava da „[p]rema oceni Suda, ne može se prihvatiti kao pravilno nalaženje tuženog organa dato u razlozima obrazloženja osporenog rešenja da je prvostepeni organ pravilno odlučio kada je odbio zahtev tužilje za priznavanje prava na porodičnu penziju, jer za umrlog osiguranika DD, od koga se izvodi pravo na porodičnu penziju, nema podataka u bazi matične evidencije. Naime, Sud nalazi da **zahtev za priznavanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja može biti odbijen zbog toga što podnosilac zahteva ne ispunjava uslove propisane zakonom, ali je pre donošenja takve odluke nadležni organ dužan da utvrdi činjenice od kojih zavisi ispunjenost tih uslova**, što ovde nije slučaj. Iz spisa predmeta proizlazi da su činjenice od značaja za ocenu ispunjenosti uslova za priznavanje prava na porodičnu penziju utvrđene pribavljanjem podataka od Službe Direkcije fonda u Prištini od 22. 8. 2018. godine. Pri tome, iz dokaza dostavljenih uz zahtev, overene kopije radne knjižice, kao nesporno proizlazi da je pokojni bračni drug tužilje bio zaposlen, između ostalog u [...] od 5. 1. 1990. godine do 6. 8. 1992. godine, kao i u [...] u periodu od 7. 11. 1992. godine do 19. 4. 2007. godine. Sa iznetog, tuženi organ je trebalo da uvaži žalbu tužilje izjavljenu protiv ožalbenog rešenja prvostepenog organa, jer je prvostepeni organ bio dužan pre donošenja ožalbenog rešenja da pokuša da pribavi podatke koji su od značaja za utvrđivanje staža osiguranja tužilje. Ovo posebno, jer tužilja ne može snositi štetne posledice propuštanja upravnih organa da utvrde bitne činjenice od kojih je zavisilo ostvarivanje njenog prava, a što su upravni organi bili dužni da učine u skladu sa načelom oficijelnosti i istražnim načelom u upravnom postupku.”

Rešenje o priznavanju prava na porodičnu penziju

Kad nadležna filijala PIO fonda donese rešenje kojim je korisnik zadovoljan, počinje isplata porodične penzije.

- ▶ U slučaju da se preuzima penzija umrlog korisnika starosne, invalidske ili prevremene starosne penzije, porodična penzija se isplaćuje najranije od prvog dana narednog meseca po isteku meseca u kom je nastupila smrt korisnika, pod uslovom da korisnik porodične penzije nije u tom periodu u osiguranju. Recimo, ukoliko je smrt nastupila 9. maja 2025. godine, pravo na porodičnu penziju pripada članu porodice najranije od 1. juna 2025. godine.
- ▶ Kada se pravo na porodičnu penziju utvrđuje po smrti osiguranika, pravo na porodičnu penziju se ostvaruje i isplaćuje od narednog dana u odnosu na dan smrti, pod uslovom da je zahtev podnet u roku od šest meseci od dana ispunjenja uslova propisanih za sticanje prava. Ukoliko je zahtev podnet po isteku tog roka, a podnosilac zahteva u tom periodu nije bio u osiguranju, pravo na porodičnu penziju pripada mu najduže za šest meseci unazad u odnosu na dan podnošenja zahteva.

Nakon donošenja rešenja kojim se utvrđuje pravo na porodičnu penziju, a za potrebe isplate penzije, PIO fondu se dostavlja i jedan od sledećih dokumenata:

1. ovlašćenje ili potvrda banke u kojoj je otvoren tekući račun korisnika, odnosno primaoca;
2. rešenje ustanove o postavljenju staraoca ili hranitelja koje sadrži broj tekućeg računa za isplatu penzije;
3. rešenje o smeštaju korisnika u ustanovu socijalne zaštite, odnosno drugu ustanovu, koje sadrži broj računa ustanove na koji će se vršiti isplata penzije;
4. punomoćje kojim se ovlašćuje lice za prijem penzije s podacima o broju tekućeg računa punomoćnika.

Isplata porodične penzije se vrši na tekući račun, na račun ustanove u koju je korisnik smešten, na devizni račun (ako korisnik ima prebivalište van teritorije Republike Srbije) i preko ovlašćenog lica.

Penzioner je dužan da prijavi promenu adrese, kao i druge promene koje su od uticaja na pravo.

Drugostepeni upravni postupak

Ukoliko stranka nije zadovoljna donetim rešenjem, može protiv rešenja uložiti žalbu. Žalba se ulaže Direkciji PIO fonda kao drugostepenom organu, ali preko prvostepenog organa koji je doneo odluku. Rok za ulaganje žalbe je 15 dana od dana prijema rešenja. U svakom rešenju postoji pouka o pravnom leku, koja predstavlja uputstvo nezadovoljnoj stranci za ulaganje žalbe – kome se žalba ulaže, preko kog organa i u kom roku.

Žalba obavezno mora da sadrži podatke o rešenju koje se pobija, broj i datum tog rešenja, naziv organa koji je doneo rešenje, kao i potpis žalioca. Pored navedenog, stranka treba da navede u kom je pogledu nezadovoljna rešenjem, odnosno razlog zbog kog se žalba podnosi. U žalbi se mogu iznositi nove činjenice i novi dokazi, ali je žalilac dužan da obrazloži zbog čega ih nije izneo ranije, odnosno u prvostepenom postupku. Nove činjenice i dokazi mogu biti razne potvrde o uplati staža koji je nedostajao, medicinska dokumentacija ili potvrde o radu osiguranika u inostranstvu.

Žalba se podnosi u pisanoj formi filijali koja je donela rešenje, direktno na šalteru ili putem pošte kao preporučena pošiljka.

Direkcija PIO fonda, kao drugostepeni organ, može:

- ▶ odbiti žalbu ukoliko smatra da je neosnovana;
- ▶ uvažiti žalbu i poništiti rešenje u celini ili delimično i sama odlučiti o upravnoj stvari;
- ▶ vratiti predmet prvostepenom organu na ponovni postupak;
- ▶ izmeniti doneto rešenje.

Protiv rešenja PIO fonda donetog po žalbi, odnosno drugostepenog rešenja, može se pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom

SUDSKA ZAŠTITA PRAVA NA PORODIČNU PENZIJU

Upravni sud ima zadatak da koriguje nezakonitosti koje primeti u aktima donetim od strane upravnih organa, u ovom slučaju konkretno od strane PIO fonda.

Ukoliko stranka ne uspe da ostvari pravo na porodičnu penziju pred organima PIO fonda ili je nezadovoljna visinom porodične penzije, ima pravo da pokrene spor pred Upravnim sudom. Na taj način, stranka iz upravnog postupka postaje tužilac u upravnom sporu, a drugostepeni organ (Republički ili Pokrajinski PIO fond) postaje tuženi.

Upravni spor

Da bi Upravni sud mogao da bude korektiv zakonitosti rada PIO fonda, potrebno je da se, u zakonom propisanom roku, podnese tužba, čime se pred sudom pokreće upravni spor. Opšti rok za podnošenje tužbe je 30 dana od dana kad je stranci uručeno rešenje.

Drugačiji rokovi važe ukoliko o žalbi nije uopšte odlučeno (takozvano ćutanje uprave). U tom slučaju, stranka ne može da pokrene upravni spor protiv ćutanja uprave odmah po isteku roka za donošenje odluke u upravnom postupku (60 dana). Potrebno je da stranka podnese naknadni zahtev, takozvanu urgenciju, drugostepenom upravnom organu, koji ima rok od dodatnih sedam dana da postupi po njenom zahtevu.

Tužba se predaje neposredno Upravnom sudu, putem pošte ili lično na zapisnik kod suda.

U tužbi treba navesti ime i prezime, adresu i mesto stanovanja tužioca. Takođe, treba precizno označiti rešenje koje se pobija, kao i zakonske razloge zbog kojih se tužba podnosi. Tužbeni predlog, kao obavezan sadržaj tužbe, sastoji se od predloga tužioca sudu da tužbu uvaži i donese neku od odluka iz njegove nadležnosti. Pre predaje sudu, neophodno je da tužilac tužbu svojeručno potpiše.

Za podnetu tužbu je izuzetno važno navođenje razloga i onog što se traži od suda, jer će se sud ograničiti na odlučivanje samo o onome što je stranka u tužbi navela, odnosno zahtevala.

Rešenje PIO fonda pobija se pred sudom ukoliko je nezakonito, odnosno iz svih razloga iz kojih mogu da proisteknu nezakonitosti jednog upravnog akta:

1. PIO fond nije uopšte ili nije pravilno primenio zakon, drugi propis ili opšti akt;
2. rešenje je doneo nenadležni organ – organ koji nije PIO fond;
3. u postupku donošenja rešenja nije postupljeno po pravilima upravnog postupka;
4. činjenično stanje je nepotpuno ili netačno utvrđeno ili je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja;
5. ako je u aktu koji je donet po slobodnoj oceni organ prekoračio granice zakonskog ovlašćenja ili ako takav akt nije donet u skladu s ciljem u kojem je ovlašćenje dato.

Upravni sud rešava upravni spor presudom kojom se tužba uvažava ili odbija kao neosnovana.

Kad Upravni sud uvaži tužbu tužioca i poništi akt protiv kog je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje ponovnog rešavanja po žalbi, odnosno u stanje pre nego što je poništen akt donet. Navedeno znači da će Direkcija PIO fonda, kao drugostepeni organ u upravnom postupku, biti obavezna da ponovo odlučuje o uloženoj žalbi, pri čemu je vezana pravim shvatanjem suda, kao i primedbama koje je Upravni sud istakao u pogledu postupka.

Sprovedeno od strane:

